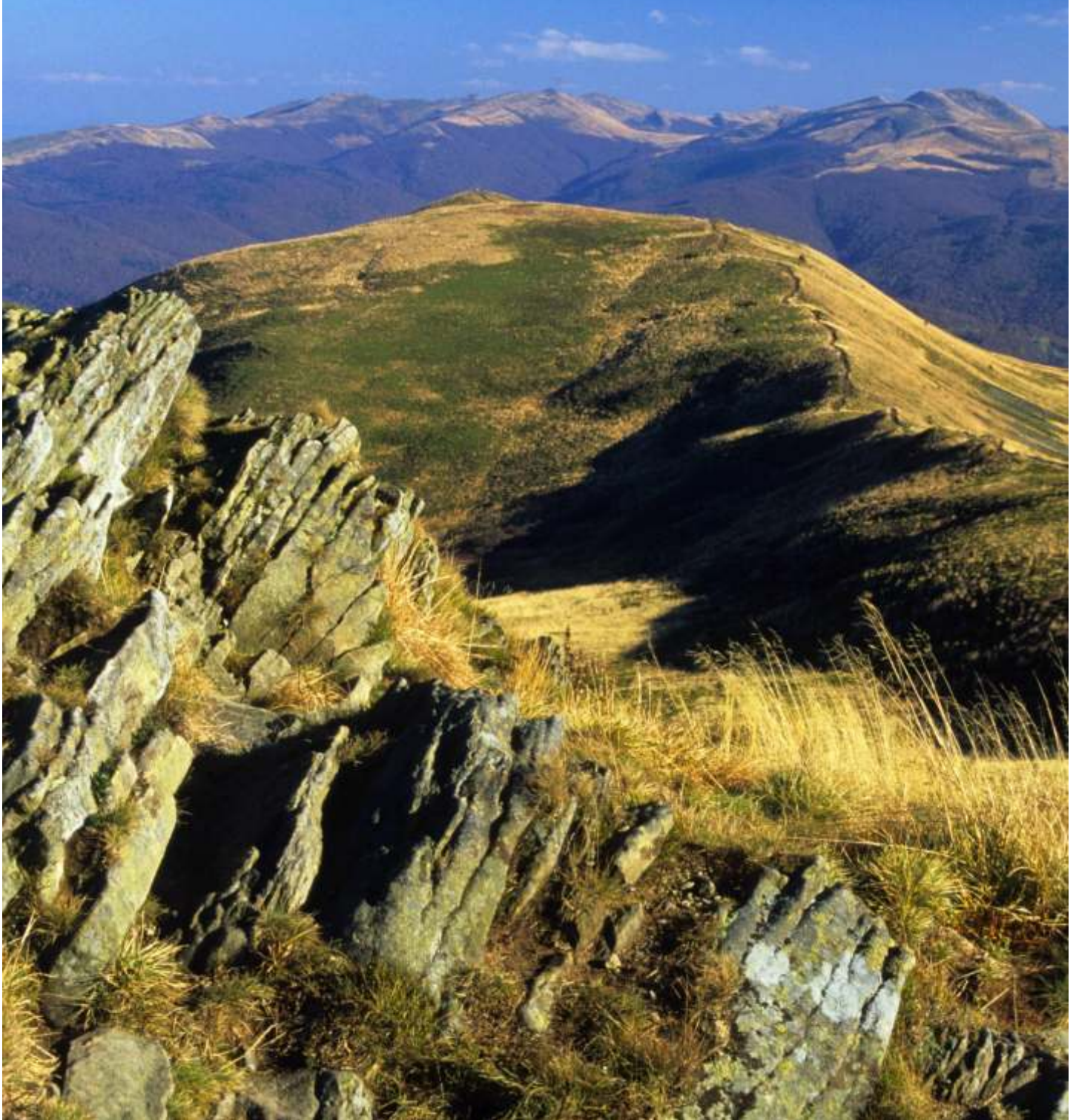

Biuletyn BdPN

INTERNETOWY BIULETYN BIESZCZADZKIEGO PARKU NARODOWEGO 1/2009

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

Wydarzenia w BdPN (Adam Leń)	3
Zabezpieczenia ochronne na Tarnicy i Haliczu (Ryszard Prędko)	10
Nowa drewniana infrastruktura w BdPN (Ryszard Prędko)	11
Monitorowanie przyrody (Stanisław Kucharzyk)	12
X edycja programu „Moje Bieszczady” (Beata Szary)	14
VII seminarium dla pracowników parków narodowych (Grażyna Holly, Beata Szary)	16
Kalendarz przyrodniczy (Cezary Ćwikowski, Adam Szary)	20

Internetowy Biuletyn Bieszczadzkiego Parku Narodowego

Adres redakcji:
Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny BdPN
ul. Bełska 7 38-700 Ustrzyki Dolne
tel. (13) 461 10 91, fax (13) 461 30 62

Redakcja:
Grażyna Holly, Adam Leń,
Ryszard Prędko,
Skład i opracowanie graficzne - Halina Leń

Przedsięwzięcie realizowane w ramach projektu nr POIS. 05.04.00-00-054/08. pod nazwą: „Program edukacji ekologicznej społeczności lokalnej w Bieszczadzkiem Parku Narodowym” w ramach działania 5.4 priorytetu V Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

Wakacyjne spotkania z przyrodą

Tradycyjnie już w lipcu i sierpniu Ośrodek Naukowo - Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego zorganizował cykl prelekcji "Wakacyjne spotkania z przyrodą". Prelekcje o tematyce przyrodniczej i kulturowej, ilustrowane przezroczami, fotografiami, filmami i prezentacjami multimedialnymi zgromadziły w sumie 243 uczestników. Tematy poszczególnych prelekcji:

"Przez puszcze i bagna"- mgr Grzegorz Leśniewski (fotografik przyrody, Fotograf Roku 2005 Związku Polskich Fotografików Przyrody)

"Porosty - zadziwiające organizmy naszej Ziemi" - dr Robert Kościelniak (Zakład Botaniki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie)

"Bieszczadzkie drapieżniki - ciekawostki z życia i metody badawcze" - mgr Bartosz Pirga (Bieszczadzki Park Narodowy)

"Płazy i gady w Bieszczadach" - mgr Marek Holly (Bieszczadzki Park Narodowy)

"Szlachta zagrodowa Podkarpacia" - mgr Hubert Ossadnik (Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku).

"Magurski Park Narodowy" - mgr inż. Andrzej Czaderna (za-ca dyrektora Magurskiego Parku Narodowego)

"Sztuka cerkiewna i jej tradycje na obszarze Bieszczadów" - dr Jarosław Giemza (Dział Sztuki Cerkiewnej, Muzeum - Zamek w Łańcucie)

"W poszukiwaniu prawdziwych Chin - między tradycją a nowoczesnością Tajwanu" - dr Bogdan Zemanek (Katedra Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie)

"Rośliny wiatropylne, czyli o brzydszej części pięknego świata kwiatów Bieszczadzkich" - dr Marian Szewczyk (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sanoku)

Przedsięwzięcie sfinansowano z NFOŚiGW w Warszawie.

WYDARZENIA W BdPN

Seminarium dla pracowników zajmujących się edukacją w parkach narodowych

W lipcu BdPN zorganizował VII seminarium dla pracowników parków narodowych zajmujących się edukacją ekologiczną. Seminarium objął honorowym patronatem Główny Konserwator Przyrody Janusz Zaleski. Tegoroczne seminarium odbyło się na terenie dwóch parków położonych w Rumunii - Rodniańskiego i Marmaroskiego i uczestniczyło w nim 35 osób. Relację z przebiegu seminarium zamieszczamy na stronie 16 biuletynu. Seminarium dofinansowane było z NFOŚiGW w Warszawie.

XVIII Międzynarodowa Konferencja

Od 17 do 19 września, w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym BdPN w Ustrzykach Dolnych, trwała XVIII Międzynarodowa Konferencja poświęcona metodom monitorowania i weryfikacji działań ochronnych w parkach narodowych i obszarach sieci Natura 2000. W konferencji uczestniczyło 87 osób z Polski, Ukrainy i Słowacji. Więcej na temat konferencji na 12 str. biuletynu. Konferencję dofinansowano ze środków NFOŚ i GW w Warszawie.

WYDARZENIA W BdPN

Wyróżnienie dla BdPN

Bieszczadzki Park Narodowy otrzymał szczególne wyróżnienie w konkursowym przeglądzie ofert edukacyjnych parków narodowych, w ramach projektu "Edukacja dla zrównoważonego rozwoju", organizowanym przez Polski Klub Ekologiczny. W konferencji podsumowującej projekt uczestniczył Cezary Ćwikowski z Ośrodka Naukowo-Dydaktycznego BdPN.

Najnowsze wydawnictwa

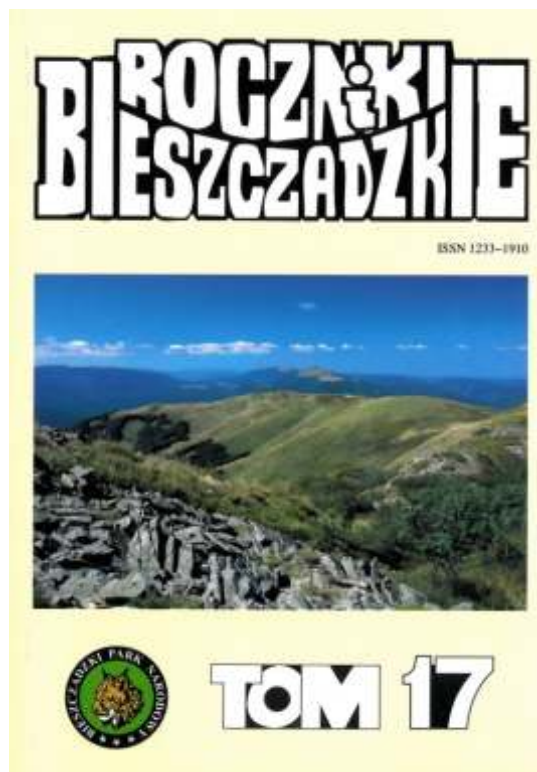
Osobliwości przyrodnicze Bieszczadzkiego Parku Narodowego - multimedialny przewodnik

Za pomocą przewodnika można poznać wybrane ekosystemy BdPN, przedstawione w formie kilkunastu panoram sferycznych. Przewodnik zawiera dużo kolorowych fotografii i rycin wraz z opisami, które obrazują interesujące i często rzadkie gatunki flory i fauny. Wydawnictwo sfinansowano ze środków NFOŚ i GW w Warszawie.

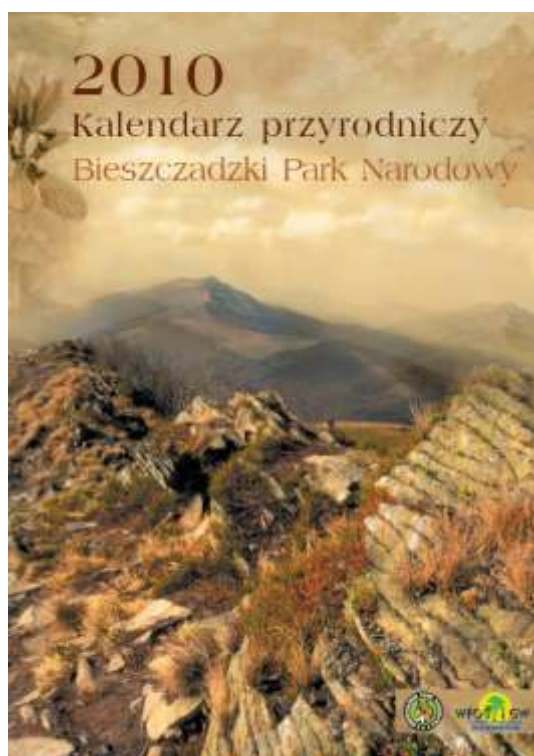
WYDARZENIA W BdPN

Najnowsze wydawnictwa

17 tom Roczników Bieszczadzkich

Zawiera materiały z ubiegłorocznej - siedemnastej - międzynarodowej konferencji poświęconej najcenniejszym walorom karpackiej przyrody i ich ochronie. Wydawnictwo dofinansowano ze środków NFOŚ i GW w Warszawie.

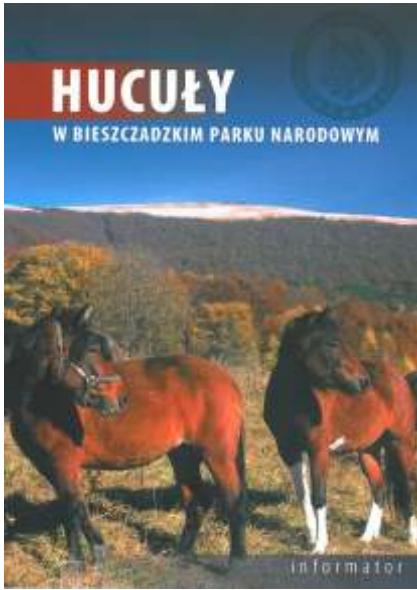
Kalendarz Przyrodniczy Bieszczadzkiego Parku Narodowego na 2010 r.

To już czwarty z kolei kalendarz BdPN, z którego można dowiedzieć się co się dzieje w przyrodzie w poszczególnych porach roku. Kolorowe fotografie ukazują piękno krajobrazu oraz walory przyrodnicze, zarówno przyrody ożywionej, jak i nieożywionej. Wydawnictwo dofinansowano ze środków WFOŚ i GW w Rzeszowie.

WYDARZENIA W BdPN

Najnowsze wydawnictwa

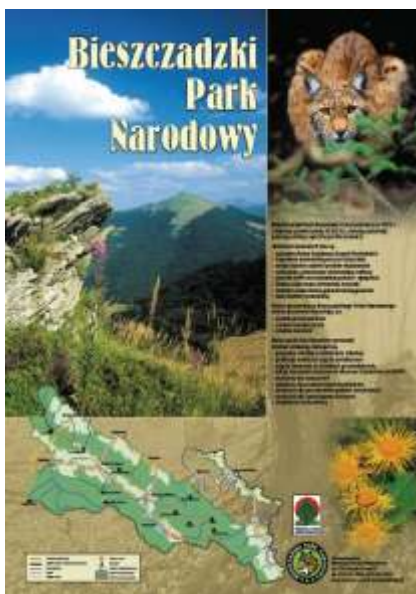
Folder Hucule w Bieszczadzkiem Parku Narodowym

Publikacja ukazuje między innymi historię reintrodukcji i odtworzenia rasy konia huculskiego w Bieszczadzkiem Parku Narodowym. Przedstawia także biologię tego gatunku oraz ofertę turystyki konnej w BdPN. Wydawnictwo sfinansowano ze środków NFOŚ i GW w Warszawie oraz WFOŚ i GW w Rzeszowie.

Plakat Muzeum Przyrodnicze Bieszczadzkiego Parku Narodowego

Zawiera wykaz poszczególnych ekspozycji muzealnych oraz praktyczne informacje dotyczące godzin otwarcia i zasad zwiedzania muzeum. Wydawnictwo sfinansowano ze środków NFOŚ i GW w Warszawie.

Plakat Bieszczadzki Park Narodowy

Popularyzuje główne walory przyrodnicze i kulturowe BdPN. Zawiera również schematyczną mapę parku oraz krótki wykaz zajęć edukacyjnych. Wydawnictwo sfinansowano ze środków NFOŚ i GW w Warszawie.

WYDARZENIA W BdPN

Program edukacji ekologicznej społeczności lokalnej w Bieszczadzkim Parku Narodowym

26 czerwca 2009 r. Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych podpisało umowę z Bieszczadzkim Parkiem Narodowym na dofinansowanie projektu "Program edukacji ekologicznej społeczności lokalnej w Bieszczadzkim Parku Narodowym". Projekt ma na celu kształtowanie świadomości ekologicznej społeczności lokalnej, zamieszkującej obszary chronione, doskonalenie kadr związanych z ochroną przyrody, edukacją ekologiczną i udostępnianiem obszarów chronionych do zwiedzania oraz integrację różnych środowisk na rzecz ochrony przyrody. Realizacja projektu przyczyni się do budowania społecznego poparcia dla ochrony przyrody i realizowanych zadań ochronnych. Spowoduje również wzrost szczegółowej wiedzy uczestników na temat bieszczadzkiej przyrody, zagrożeń i sposobów jej ochrony.

Główne działania podejmowane w ramach projektu dotyczyć będą realizacji programów aktywnej edukacji oraz działalności wydawniczej. Kierowane są one do odbiorców w różnym wieku - od dzieci w wieku przedszkolnym po osoby dorosłe. Obejmują programy dla dzieci i młodzieży szkolnej, warsztaty dla nauczycieli, szkolenia dla pracowników Parku, seminaria dla samorządów lokalnych. W ramach Projektu zostaną również wydane pakiety i zeszyty ćwiczeń dla dzieci i młodzieży szkolnej, film przyrodniczy, wydawnictwo multimedialne, internetowy biuletyn oraz wydawnictwa książkowe popularyzujące zasoby bieszczadzkiej przyrody i jej ochrony.

Program edukacji ekologicznej społeczności lokalnej w Bieszczadzkim Parku Narodowym

Wartość całkowita projektu wynosi 436 000 PLN, z czego 85% będzie pochodzić ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, zaś 15% stanowi wkład budżetu państwa.

Projekt uzyskał dofinansowanie w konkursie 6/2008: Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych na obszarach chronionych, w ramach działania 5.4 Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej. Projekt będzie realizowany w latach 2009-2011, na terenie dwóch Parków Narodowych - Bieszczadzkiego i Magurskiego oraz w obszarach chronionych Natura 2000 - "Bieszczady" i "Pogórze Przemyskie". Wszelkie informacje dotyczące realizacji Projektu i jego efektów są zamieszczane na stronie internetowej Parku (www.bdpn.pl). Ich rozpowszechnianiu będzie również służyć wydanie w ramach Projektu broszury informacyjnej oraz toreb z nadrukiem - wykonanych z ekologicznych surowców. Planuje się również działania umożliwiające ocenę zmian poziomu wiedzy osób biorących udział w przedsięwzięciach edukacyjnych, poprzez badania ankietowe oraz ewaluację.

WYDARZENIA W BdpN

Zabezpieczenia ochronne na Tarnicy i Haliczu

We wrześniu na kopułach szczytowych Tarnicy i Halicza wykonane zostały zabezpieczenia ochronne w postaci drewniano-metalowych barier. Ogródenie powierzchni widokowych to jedno z najważniejszych zadań, służących ochronie otoczenia przyrodniczego szlaków pieszych poprzez ograniczenie erozji turystycznej, przewidzianych do wykonania w roku 2009. Prace te uzyskały akceptację Rady Naukowej BdPN jeszcze w 2007 roku. Bariery wyznaczają maksymalne powierzchnie przebywania zwiedzających, odpowiednio ok. 300 m² na Tarnicy oraz ok. 200 m² na Haliczu. Dodatkowo obszar udostępniony turystom wyposażono w 15 ław drewnianych na Tarnicy i 10 na Haliczu.

Zdajemy sobie sprawę, iż takie konstrukcje na kopułach szczytowych są elementem obcym. Trzeba jednak uzmysłowić sobie, że presja zwiedzających w ostatniej dekadzie doprowadziła do znacznych uszkodzeń pokrywy glebowej i roślinności - w tym szczególnie wysokogórskich muraw alpejskich, a dotychczas funkcjonujące zabezpieczenia ochronne były systematycznie niszczone. Chcemy, najszybciej jak to będzie możliwe, doprowadzić do regeneracji gleby wrażliwej na uszkodzenia mechaniczne, a wraz z nią roślinności na powierzchni około 900 m² na Tarnicy oraz 600 m² na Haliczu. Będzie to jednak proces długotrwały. Zwiedzający systematycznie Park będą mieć możliwość obserwacji odradzania się kwiecistych łąk górskich na Tarnicy i Haliczu. Takie próby regeneracji były już podejmowane - jednak wysadzone rośliny typowe dla wysokogórskich muraw systematycznie uszkadzano, z powodu m.in. nietrwałych niskich barier i braku wyznaczonej powierzchni dopuszczalnego przebywania dla turystów.

Barierki ochronne mają ograniczyć presję turystów na najcenniejsze zbiorowiska połoninowe.

Na szczycie Halicza rozdeptanie kopuły przekroczyło już 600 m².

Pionierzy górskich wędrówek w Bieszczadach sprzed 30-40 lat doskonale pamiętają jak wyglądała Tarnica wtedy, kiedy wśród łąk kostrzewy górskiej kwitły: prosienicznik, arnika, dzwonek rozpierzchny, a na sam szczyt prowadziła wąska ścieżka. Ponad 100 tys. turystów notowanych rocznie na szczycie Tarnicy pozostawiło niestety ślad w przyrodzie. Prosimy zatem o zrozumienie podjętych przez nas działań ochronnych.

UDOSTĘPNIANIE BdPN DO ZWIEDZANIA

Nowa drewniana infrastruktura w BdPN

Na terenie BdPN powstało szereg drewnianych obiektów przeznaczonych dla turystów zwiedzających ścieżki przyrodnicze i szlaki turystyczne. Wędrując po ścieżkach i szlakach, - czy też przebywając w obrębie miejsc udostępnionych dla zwiedzających (parkingi), począwszy od tego roku można skorzystać z:

- dziewięciu stylowych deszczochronów, krytych gontem, wyposażonych w ławy i stoły, nawiązujących wyglądem do dawnej architektury regionalnej (dwa kolejne są w planie na przyszły rok),
- pięciu wiat odpoczynkowych - o brogowej konstrukcji - również krytych gontem, wyposażonych w ławy i stoły,
- ośmiu solidnych ławostółów drewnianych, zlokalizowanych przy parkingach i polach namiotowych,
- dwóch wiat ogniskowych.

Obiekty wyposażono w tablice informacyjne określające zasady korzystania z nich oraz cele, jakie przyświecały ich budowie. Warto zaznaczyć, iż stare szpecące Park wiaty, budowane jeszcze w latach 80. i 90., zostały już w większości zdemontowane. Wykonanie wyżej opisanych prac było możliwe dzięki dotacjom EKOFUNDUSZU oraz NFOŚiGW w Warszawie. Na te prace przeznaczono prawie 0,5 mln złotych.

UDOSTĘPNIANIE BdPN DO ZWIEDZANIA

Monitorowanie przyrody

W dniach 17 - 19 września 2009 r. w Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym Bieszczadzkiego Parku Narodowego odbyła się XVIII Międzynarodowa Konferencja "Metody monitorowania i weryfikacji działań ochronnych w parkach narodowych i obszarach Natura 2000". Patronat nad konferencją sprawował Minister Środowiska prof. dr hab. Maciej Nowicki.

Celem tego spotkania było podsumowanie dotychczasowych doświadczeń, osiągnięć i trudności w realizacji prac monitoringowych i doskonalenie metod prowadzenia monitoringu w kontekście ochrony zasobów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Kontrola efektywności realizacji założonych celów powinna umożliwiać doskonalenie lub weryfikację działań i procedur ochronnych. Przy doborze referatów uwzględniono także kwestie monitoringu związane z realizacją dyrektywy "ptasiej" i "siedliskowej", ponieważ obszary parków narodowych często zazębiają się z obszarami sieci Natura 2000.

Program konferencji obejmował dwa dni referatowe i trzeci - terenowy. W ciągu dwóch pierwszych dni wygłoszono 26 referatów i zaprezentowano 7 posterów. Swoimi doświadczeniami dzielili się nie tylko przedstawiciele świata nauki i polskich parków narodowych, ale także goście ze słowackiego Parku Narodowego Połoniny. Wśród poruszanych zagadnień omówiono problemy monitoringu: gatunków roślin, porostów, grzybów, walorów przyrody nieożywionej, elementów klimatu, walorów krajobrazowych, drzewostanów, zbiorowisk roślinnych, bezkręgowców lądowych i wodnych, ekosystemów wodnych, dużych ssaków roślinożernych i drapieżnych, małych ssaków, ptaków, płazów i gadów. Zaprezentowano także możliwości zastosowania zdjęć lotniczych w monitoringu przyrodniczym.

Monitorowanie przyrody

W konferencji, oprócz pracowników Bieszczadzkiego Parku Narodowego, wzięło udział prawie 70 gości, w tym przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, Komitet Ochrony Orłów, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie, samorządów lokalnych, bieszczadzkich nadleśnictw, polskich parków narodowych i parków krajobrazowych. Instytucje naukowe reprezentowali pracownicy: Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Politechniki Krakowskiej, Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Narodowej Akademii Nauk Ukrainy oraz Polskiej Akademii Nauk. Przekrojowa tematyka wystąpień pozwoliła zapoznać się zarówno z tradycyjnymi jak i nowatorskimi metodami monitoringu walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Ożywione dyskusje towarzyszące wystąpieniom potwierdzały wagę prezentowanych tematów. Z wypowiedzi uczestników wynika, że spotkanie dobrze spełniło zakładane cele. Wymiana doświadczeń dotyczących różnych metod monitoringu, powinna pomóc w zaplanowaniu systemu skutecznej kontroli prowadzonych zabiegów ochronnych. Materiały pokonferencyjne zostaną opublikowane w XVIII tomie Roczników Bieszczadzkich w 2010 roku.

W ostatnim dniu konferencji odbyła się sesja terenowa na trasie Wetlina - Rabia Skąła - wieś Runina w Parku Narodowym Połoniny w słowackiej części MRB "KW". Piękna pogoda i ciekawa trasa pozwoliły uczestnikom zapoznać się z problemami ochrony bieszczadzkiej przyrody po obu stronach granicy i odpocząć po intensywnych obradach.

X Edycja Programu "Moje Bieszczady"

Zakończyła się X edycja programu ekologicznego "Moje Bieszczady". Do uczestnictwa w programie zgłosiło się 372 uczniów i 26 nauczycieli z 26 szkół (powiat bieszczadzki, leski i sanocki).

W ramach programu przekazano 398 kompletów pakietów edukacyjnych z zadaniami na cztery pory roku, których wydanie było sfinansowane ze środków NFOŚiGW w Warszawie. Dziękujemy za ciekawe sprawozdania i dokumentację zdjęciową z akcji dokarmiania ptaków, wystaw, apeli i happeningów organizowanych w szkołach oraz interesujące prace plastyczne uczniów. Wszystkim uczestnikom programu "Moje Bieszczady" przyznano nagrody - zestawy wydawnictw BdPN:

- Przewodnik na ścieżkę przyrodniczą "Rozsypaniec- Krzemień",
- Folder "Bieszczadzki Park Narodowy"
- Przewodnik "Muzeum Przyrodnicze BdPN"
- Znaczek "Chrońmy przyrodę Bieszczadów"

Każdy opiekun otrzymał zaświadczenie upoważniające do bezpłatnego wstępu dla całej grupy na wybraną ścieżkę przyrodniczą w BdPN oraz wydawnictwa:

- Klucz do oznaczania roślin "Flora wiosenna lasów",
- Przyroda Bieszczadzkiego Parku Narodowego"
- Przewodnik na ścieżkę dendrologiczno-historyczną "Berehy Górne"
- Przewodnik na ścieżkę przyrodniczą "Ustrzyki Górne - Wołosate".

Szkołom uczestniczącym w programie przekazano "Kalendarze Przyrodnicze BdPN na 2009 rok" oraz Plakaty "Edukacja ekologiczna w polskich parkach narodowych". Część uczestników programu zwiedziła bezpłatnie Muzeum Przyrodnicze BdPN w Ustrzykach Dolnych. Pozostali mogą skorzystać z tej ulgi do końca 2009 roku. Dziękujemy za współpracę i zapraszamy do uczestnictwa w kolejnej edycji programu "Moje Bieszczady".

X Edycja Programu "Moje Bieszczady"

W Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym w Ustrzykach Dolnych można jeszcze odebrać nagrody dla uczestników X edycji programu "Moje Bieszczady" z następujących szkół: SP w Czarnej, SP w Komańczy, SP w Manastercu, SP w Mchawie, SP w Rzepedzi, SP w Tarnawie Dln., SP Nr 1 w Ustrzykach Dln., SP Nr 2 w Zagórz, SP w Zahutyniu. Wzór sprawozdania do pobrania ze strony Parku: www.bdpn.pl.

W programie brali udział uczniowie z następujących szkół:

1. SP w Besku - opiekun: Jadwiga Marmer (20 uczniów)
2. SP w Czarnej - opiekun: Anna Śmietana (11 uczniów)
3. SP w Czaszynie - opiekun: Maria Błażowska (23 uczniów)
4. SP w Hoszowie - opiekun: Barbara Tomków (11 uczniów)
5. SP w Komańczy - opiekun: Elżbieta Dołżycka (20 uczniów)
6. SP w Lesku - opiekun: Bożena Wyrozumska (20 uczniów)
7. SP w Lutowiskach - opiekun: Małgorzata Tkacz (23 uczniów)
8. SP w Manastercu - opiekun: Anna Matter (6 uczniów)
9. SP w Mchawie - opiekun: Anna Herbetko (6 uczniów)
10. SP w Mokrem - opiekun: Ewa Krawczyk (9 uczniów)
11. SP w Myczkowie - opiekun: Agnieszka Dereń (20 uczniów)
12. SP w Nowym Łupkowie - opiekun: Felicja Dołżycka (18 uczniów)
13. SP w Olszanicy - opiekun: Teresa Krajewska (10 uczniów)
14. SP w Porażu - opiekun: Ewa Krawczyk (14 uczniów)
15. SP w Prusieku - opiekun: Magdalena Zgódko (11 uczniów)
16. SP w Rzepedzi - opiekun: Ewa Wojtoń (20 uczniów)
17. SP w Tarnawie Dolnej - opiekun: Tomasz Siekierzyński (10 uczniów)
18. SP w Ustjanowej Górnej - opiekun: Olga Józefczyk-Bal (17 uczniów)
19. SP nr 1 w Ustrzykach Dln. - opiekun: Małgorzata Zachariasiewicz (16 uczniów)
20. SP nr 2 w Ustrzykach Dln. - opiekun: Klaudia Prędko (16 uczniów)
21. SP w Wańkowej - opiekun: Halina Bury (16 uczniów)
22. SP w Wetlinie - opiekun: Barbara Krawczak (18 uczniów)
23. SP nr 1 w Zagórz - opiekun: Sylwia Mackiewicz (12 uczniów)
24. SP nr 2 w Zagórz - opiekun: Anna Bechta (6 uczniów)
25. SP w Zahoczewiu - opiekun: Dorota Sarzyńska (7 uczniów)
26. SP w Zahutyniu - opiekun: Anna Stawarz (12 uczniów)

VII seminarium dla pracowników parków narodowych

W dniach 20-25 lipca 2009 r. Bieszczadzki Park Narodowy zorganizował VII seminarium pod hasłem "Edukacja ekologiczna i udostępnianie parków narodowych do zwiedzania", w którym uczestniczyli pracownicy parków narodowych zajmujący się edukacją ekologiczną, zaproszeni wykładowcy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, przedstawiciele ministerstwa środowiska oraz funduszy wspomagających działalność edukacyjną w parkach. Seminarium objął honorowym patronatem Główny Konserwator Przyrody Janusz Zaleski. Seminarium miało na celu poznanie zasobów przyrodniczych i kulturowych Karpat Wschodnich - Gór Rodniańskich i Marmaroskich (Rumunia) oraz wymianę informacji i doświadczeń w zakresie edukacji ekologicznej realizowanej w polskich parkach narodowych.

Seminaria dotyczące edukacji ekologicznej dla pracowników polskich parków narodowych organizowane są przez Bieszczadzki Park Narodowy od 1997 roku, co dwa lata. Umożliwiają one integrację osób zajmujących się edukacją ekologiczną i pozwalają na wymianę doświadczeń oraz prezentację najciekawszych metod, technik i pomocy stosowanych w edukacji ekologicznej. W tegorocznym seminarium uczestniczyło 35 osób. Jego realizacja była możliwa dzięki dofinansowaniu ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, za co organizatorzy i uczestnicy składają serdeczne podziękowania.

VII seminarium dla pracowników parków narodowych

Podczas spotkań z dyrekcją i pracownikami Marmaroskiego Parku Przyrody oraz Rodniańskiego Parku Narodowego uczestnicy seminarium zapoznali się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi tej najwyższej części Karpat Wschodnich. Podczas wspólnych spotkań uczestnicy seminarium przybliżyli pracownikom parków rumuńskich osobiwości przyrodnicze reprezentowanego przez siebie parku i przekazali wydawnictwa edukacyjne. Przedstawiciele strony rumuńskiej omówili problematykę ochrony oraz formy udostępniania parków do zwiedzania i edukacji ekologicznej na terenie Rumunii.

Uczestnicy seminarium odbyli, wraz z pracownikami parków rumuńskich, zajęcia terenowe w Górach Gutyjskich, Marmaroskich i Rodniańskich. Podczas sesji terenowej w Górach Gutyjskich uczestnicy zapoznali się z ich charakterystyką przyrodniczą, wędrując na trasie: Przełęcz Neteda - Vf. Gutai (1443 m n.p.m.), Rezerwat Geologiczny "Koguci Grzebień" - Przełęcz Gutai. Góry Gutyjskie są pasmem o średnich wysokościach i leżą w wulkanicznej części Karpat Wschodnich, w północno-zachodniej części Rumunii. Góry te pokryte są lasami liściastymi i mieszanymi, z których wyłaniają się skaliste szczyty i niewielkie granie. Jedną z najpiękniejszych i charakterystycznych jest Creasta Cocoşului, czyli Koguci Grzebień (1428 m n.p.m.).

Sesja terenowa w Karpatach Marmaroskich prowadziła na trasie Przełęcz Prislop (1416 m n.p.m.) - Vf. Cearcanul (1847 m n.p.m.) i umożliwiła zapoznanie się z osobiwościami przyrodniczymi jedynie małego fragmentu tego pasma górskiego. Góry Marmaroskie są bowiem rozległą grupą górską o powierzchni ok. 2000 km², położoną w środkowej części Karpat Wschodnich, na pograniczu Ukrainy i Rumunii. Środowisko przyrodnicze Gór Marmaroskich należy do najbardziej urozmaiconych w całych Karpatach Wschodnich.

VII seminarium dla pracowników parków narodowych

Składa się na to przede wszystkim skomplikowana budowa geologiczna, która wpłynęła na wykształcenie urozmaiconej rzeźby tych gór. Pasma to budują odporne, różnowiekowe kompleksy litologiczne, w tym przede wszystkim gnejsy, bazalty, wapienie i andezyty. W skład struktur geologicznych Gór Marmaroskich wchodzi także utwory fliszowe. Tworzą one dwa pasy pomiędzy trzonem krystalicznym.

Kulminacyjnym punktem seminarium była sesja terenowa na terenie Parku Narodowego Gór Rodniańskich, chroniącego najwyższy fragment gór w obrębie całych Karpat Wschodnich (najwyższy szczyt Gór Rodniańskich - Pietrosul, 2303 m n.p.m.). Park ten został utworzony w 1990 r. i posiada obecnie powierzchnię ok. 47 304 ha. Położony jest w centralnej części Gór Rodniańskich, które pod względem geologicznym są pasmem zbudowanym głównie z gnejsów, dolomitów, wapieni i skał wulkanicznych. W krajobrazie Gór Rodniańskich występują charakterystyczne elementy rzeźby polodowcowej. Lasy zajmują prawie 60% powierzchni. Przeważają dolnoreglowe buczyny (do ok. 1100 m n.p.m.) i świerczyny regla górnego (1100-1500 m n.p.m.). Ponad górną granicą lasu występują zarośla subalpejskie (1500-1900 m n.p.m.) i alpejskie połoniny (powyżej 1900 m n.p.m.), które łącznie zajmują 30% powierzchni.

VII seminarium dla pracowników parków narodowych

Oprócz przyrody krainy Maramuresz uczestnicy seminarium zapoznali się również z bardzo bogatą kulturą tego regionu oraz sąsiadującą z nią Bukowiną. Podczas seminarium uczestnicy obejrzeli "Malowane monastery" w miejscowościach: Voroneț, Humor, Sucevița, Moldovița, a także tradycyjne chaty i warsztat ceramiczny oraz inne obiekty. Do najcenniejszych obiektów na Bukowinie należą monastery, które pochodzą z XV-XVII wieku i większość z nich jest wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

Godziny wieczorne były poświęcone referatom i dyskusjom. Zaprezentowano i przedyskutowano między innymi zagadnienia dotyczące stanu obecnego, perspektyw i kierunków rozwoju edukacji ekologicznej w polskich parkach narodowych. Uczestnicy seminarium wypełnili wcześniej ankiety dotyczące działalności edukacyjnej poszczególnych parków. Szczegółowa ich analiza zostanie opublikowana w XVIII tomie "Roczników Bieszczadzskich". Krótką charakterystykę edukacji ekologicznej w parkach narodowych przedstawiono również podczas seminarium, a zestawienie wykonane na podstawie ankiet posłużyło jako materiał do dyskusji. Z materiału wynika, że zainteresowanie edukacją ekologiczną wzrasta, a baza edukacyjna jest coraz lepsza. Nie ma też wątpliwości, że osoby zajmujące się edukacją ekologiczną w polskich parkach narodowych są dobrze wykwalifikowane, często z dużym doświadczeniem i, co ważne, są pasjonatami bardzo zaangażowanymi w swoją pracę. Mamy nadzieję, że ten potencjał nie zostanie zaprzepaszczony.

Świat roślin i grzybów

Z nadejściem października - po pierwszych przymrozkach - różne gatunki drzew zaznaczają się bogatą paletą barw. Regiel zdominowany jest czerwienią buka i miejscami jarzębiny. Gdzieś złocą się jeszcze liście jawora. Żółknie i opada igliwie nasadzonego tu i ówdzie modrzewia. W grądach złocisty odcień przybiera listowie graba i lipy, a w dolinach - wierzby i brzozy. W łągach olsze i jesiony bardzo wcześnie zrzucają zielone liście, tak więc w krajobrazie tworzą smugi o sianej tonacji. Borówczyska na polanach i połoninach wysycają się czerwienią.

W starych sadach czerwienią się drobne jabłuszka, a pod lasem i na zrębach obficie owocują jeżyny. W zaroślach połyskują owoce bzu czarnego i koralowego.

Jesienne wiatry sprzyjają rozsiewaniu się nasion. Rozkręcone skrzydlaki jawora mogą pokonać odległość nawet kilkuset metrów. W rozsiewaniu nasion ciężkich, np. buka i leszczyny, duży udział mają sójki, które zakładają w ziemi tysiące kryjówek.

W pierwszej połowie miesiąca widać jeszcze obfitość grzybów jadalnych. Na starych świerkach pasożytuje opieńka miodowa. W bukowej ściółce licznie pojawia się podgrzybek złotawy, a w brzozy-wych zagajnikach wśród trawy wznoszą się owocniki koźlarza babki.

Świat zwierząt

Z końcem września rozpoczyna się okres godowy jeleni - rykowisko. O świcie i zmierzchu miejsca odwiedzone przez łanie rozbrzmiewają rykami byków, które na podstawie głosów oceniają swoją siłę. Mimo, że jest pełnia jesieni w lesie panuje gwar i ruch - jedne zwierzęta przygotowują się do snu zimowego, a inne gromadzą zapasy pożywienia. Niedźwiedzie, borsuki, jeże kończą poszukiwania pokarmu, bowiem odłożyły już podskórną warstwę tłuszczu (sadło). Popielice i orzesznice ukryte w dziuplach zapadają w sen zimowy. Ciepłota ciała zwierzęcia spada do 1°C, a liczba uderzeń serca zmniejsza się dziesięciokrotnie. Wiewiórki, sójki, orzechówki i małe gryzonie gromadzą zapasy na zimę - orzechy, nasiona i owoce. Bobry gromadzą pod wodą ścięte gałęzie drzew.

Owady rozpoczęły już okres snu zimowego. Chrząszcze spędzają zimę głównie jako osobniki dorosłe, motyle w postaci gąsienic lub poczwarek, a pluskwiaki najczęściej w postaci jaj.

Większość ptaków kontynuuje jesienne wędrówki. Nad połoninami można obserwować przelatujące błotniaki, trzmielojady, gęsi i żurawie. Te ostatnie zaobserwujemy najczęściej, bowiem przez Bieszczady biegnie główny szlak wędrówek populacji gniazdującej w krajach nadbałtyckich i zachodniej Rosji.

Przyroda nieożywiona

Z chwilą opadnięcia liści oraz nadejścia mglistej, deszczowej pory w fenologii zaczyna się okres późnej jesieni, czyli szarugi. Wrzesień i październik to miesiące o najniższym udziale zachmurzenia, tak więc nie tylko kolorystyka, ale również nasłonecznienie i stosunkowo niska wilgotność powietrza sprzyjają kontemplacji krajobrazów. Z końcem miesiąca coraz częściej wieją huraganowe wiatry z południa, które określamy mianem halnych. W Ustrzykach Górnych średnio notowane są przez 14 dni w roku.

W październikowe poranki doliny często spowijają mgły radiacyjne. Powstają one przy silnym wychłodzeniu przyziemnych warstw atmosfery na skutek wypromieniowania ciepła z podłoża. Oziębione powietrze gromadzi się we wszystkich wklęsłych formach terenowych, osiągając stan nasycenia parą wodną. Przy wschodzie słońca para się skrapla, co odczuwalne jest w postaci rosy.

Konkurs przyrodniczy BdPN

Co miesiąc w biuletynie Bieszczadzkiego Parku zamieszczany będzie konkurs przyrodniczy kierowany do dzieci i młodzieży szkolnej, chcących bliżej poznać przyrodę Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Tym razem przygotowaliśmy zagadkę związaną z jesienną porą roku, kiedy na drzewach i krzewach dojrzewają owoce. Zachęcamy zatem Was do sprawdzenia swojej wiedzy z zakresu rozpoznawania wybranych drzew i krzewów występujących w Bieszczadach.

Zagadka miesiąca - dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów ROZPOZNAJ PO OWOCACH GATUNKI PRZEDSTAWIONYCH PONIŻEJ DRZEW I KRZEWÓW.

Przystępując do konkursu, należy wypełnić formularz rejestracyjny dostępny na stronie parku: www.bdpn.pl

Na rozwiązanie zagadki przeznaczone są 2 tygodnie (do 15-ego każdego miesiąca). Spośród nadesłanych prawidłowych odpowiedzi zostaną wylosowane 3 osoby, które otrzymają nagrodę w postaci wydawnictw Parku. Wyniki konkursu zostaną zamieszczone w kolejnym biuletynie oraz na stronie internetowej Parku, a nagrody zostaną przesłane laureatom pocztą lub będą do odebrania w siedzibie parku w Ustrzykach Dolnych.

ZAPRASZAMY!

KONKURS